

'Alleen staatshervorming kan ons land financieel redden'

Zal de federale overheid de pensioenen kunnen uitbetalen? Zal ze de kosten van de vergrijzing kunnen dragen, nu ze er steeds minder in slaagt een spaarpotje aan te leggen en ze steeds vaker de regio's moet bijspringen? Om uit het moeras te raken, pleiten drie Leuvense economen voor een grondige staatshervorming: 'Er moeten moedige keuzes gemaakt worden.' DOOR EWALD PIRONET

Het fundamentele probleem van ons land is de manier waarop we gemeenschappen en gewesten financieren. Je kunt in België niets oplossen als je de financieringswet niet grondig aanpakt.' Dat stellen de professoren economie Koen Algoed, Dirk Heremans en Theo Peeters in een uitgebreide nieuwe studie vol cijfers. 'Het probleem van de Belgische overheidsfinanciën is niet louter een kwestie van dreigende tekorten en hoge overheidsschuld, maar vooral ook van de wijze waarop we de gemeenschappen en gewesten financieren. Politici worden nu onvoldoende geprikkeld om te investeren in menselijk kapitaal en economische ontwikkeling. Nog erger, politici rekenen al te vaak op de federale overheid om hun zelf aangestoken budgettaire branden te komen blussen. Het financie-

ringssysteem van de gemeenschappen en gewesten moet grondig veranderen, anders kun je niet meer mensen aanzetten tot werken, anders blijft onze sociale zekerheid niet overeind, anders kun je de kosten van de vergrijzing niet dragen.'

'Het Belgische federale bestuur kampt vandaag met tenminste drie problemen, die met elkaar verbonden zijn en elkaar versterken', zegt Koen Algoed, die aan het hoofd staat van het net opgerichte VIVES, het Vlaams Instituut voor Economie en Samenleving, dat verbonden is aan de K.U.Leuven. 'Ten eerste: op het federale niveau is bestuurlijk immobilisme de regel, in plaats van goed bestuur. Op de meest diverse domeinen zijn de communautaire breuklijnen sterker dan de politiek-ideologische tegenstellingen.

Ten tweede: er is geen budgettaire ruimte meer om de Noord-Zuidtegenstellingen en de verschillen in socio-economische ambities nog langer op te lossen met geld. Ten derde: de federale overheidsfinanciën gaan nog altijd gebukt onder de erfenis van het verleden. Er waren de laatste twee decennia wel verdienstelijke inspanningen om de begrotingen onder controle te krijgen, maar de afbouw van de overheidsschuld bleef te bescheiden ondanks de economische groei en de rentedalingen van de voorbije jaren.'

'De federale regering staat bovendien voor een enorme uitdaging: de kosten van de vergrijzing', zegt professor Dirk Heremans, die op één oktober met emeritaat ging. 'Die vergrijzingskosten zullen een groeiend beslag leggen op de beperkte beschikbare overheidsmiddelen. Een nieuwe ontsporing van de overheidsfinanciën dreigt. Het heeft geen zin wat te morrelen in de marge van het huidige financieringssysteem. Er moeten moedige keuzes gemaakt worden.'

Staan de federale overheidsfinanciën er vandaag zo slecht voor?

KOEN ALGOED: De totale inkomsten van de federale overheid bedroegen in 2007 89 miljard euro, of 27 procent van het bbp (bruto binnenlands product). Maar de federale overheid kan zelf slechts 23,5 miljard of 7 procent van het bbp vrij besteden aan haar voornaamste taken. Al de rest moet ze

uitdelen: aan de sociale zekerheid 11,2 miljard euro, aan de gewesten en gemeenschappen 28 miljard euro en dan moet ze nog de rentelasten op de overheidsschuld dragen, nog eens 12 miljard. De federale overheid is door verschillende staatsvormingen meer en meer herleid tot een fiscale herverdelers en een schuldagentschap. **Er gaat veel geld naar de sociale zekerheid.**

ALGOED: En steeds meer. Tijdens de begrotingsdiscussie is hierover nauwelijks gerept, maar de voornaamste verklaring voor de verslechtering van de federale financiën ligt bij het feit dat ze steeds meer geld geeft aan de sociale zekerheid: in 2000 bedroeg die alternatieve financiering 1,5 procent van het bbp en in 2007 al 3,4 procent. Dat is dus meer dan een verdubbeling. Zo werd de sociale zekerheid op ramkoers gezet, nog voor de vergrijzingskosten zich echt laten voelen.

DIRK HEREMANS: De uitgaven van de sociale zekerheid bedroegen in 2007 62,5 miljard, maar daarvan wordt slechts 46 miljard gedekt door eigen ontvangsten, vooral de socialezekerheidsbijdragen. De federale overheid dekt dus meer dan een vierde van de uitgaven. Zo wordt de interpersoonlijke solidariteit meer en meer ondermijnd: traditioneel gaat de sociale zekerheid ervan uit dat de werkenden de niet-werkenden steunen. Nu de federale overheid steeds meer

moet bijspringen om de sociale zekerheid uit het rood te houden, verdwijnt het draagvlak voor die sociale zekerheid.

De gewesten en gemeenschappen krijgen 28 miljard van de federale overheid. Veel geld.

ALGOED: Je kunt het ook anders formuleren: de uitgaven van gewesten en gemeenschappen gebeuren voor minder dan een derde met geld dat ze zelf ophalen. De uitgaven van gewesten en gemeenschappen bedroegen in 2007 46 miljard euro, maar slechts 15 miljard werd via eigen ontvangsten gefinancierd, het grootste deel kregen ze van de federale overheid.

Waarom is het zo erg dat de federale overheid veel uitdeelt en de gewesten en gemeenschappen veel krijgen?

ALGOED: Het grootste probleem is dat de band verbroken wordt tussen de overheid die voor de financiering zorgt en de overheid die beslist over de uitgaven. Als het beleid faalt, kunnen ze de verantwoordelijkheid naar elkaar doorschuiven. En bijgevolg kunnen de kiezers de betrokken overheden moeilijker ter verantwoording roepen.

HEREMANS: Bovendien dreigt spijlucht. Want waarom zou je als gewest en gemeenschap de middelen efficiënt gebruiken, als de federale overheid toch het geld uitdeelt? Meer zelfs: als de uitgaven van gewesten

en gemeenschappen de spuigaten uitlopen, is er alleen de federale overheid die kan bijspringen om een debacle te voorkomen, want de gewesten en gemeenschappen hebben te weinig eigen middelen. Dan moet de federale overheid optreden als brandweer. De Lambermontherfinanciering in 2001, om de Franse Gemeenschap van de ondergang te redden, is een sprekend voorbeeld van die 'perverse' prikkels waaronder het huidige financieringssysteem lijdt. Ook toen heeft de federale overheid het noodzakelijke geld gegeven, maar structureel is niets veranderd.

Is dat in andere federale landen anders?

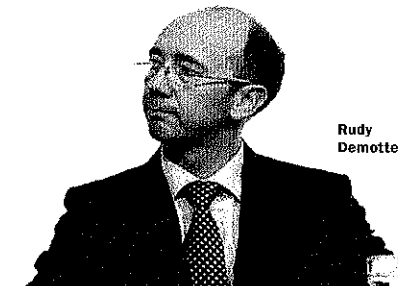
ALGOED: Duidelijk. Van alle uitgaven van de gewesten en gemeenschappen in ons land komt 68 procent niet uit de eigen middelen, maar van de federale overheid. Dat is twee tot vier keer meer dan in andere federale landen.

En de federale overheid heeft dat geld zelf broodnodig, zeker met de vergrijzingskosten die haar vanaf 2012 ten laste zullen vallen.

ALGOED: Klopt, en bovendien heeft ze in de voorbije jaren kansen gemist om een spaarpotje voor de vergrijzing op te bouwen. De rente daalde en dat bracht mee dat we minder rente-uitgaven moesten doen op onze schuld: in 2000 betaalden we nog 15,6 miljard euro, in 2007 12,3 miljard. Dat levert een budgettaire marge op ►

Kris Peeters

Rudy Demotte